

Biti teolog — što to danas znači?

Peter HÜNERMANN*

Sažetak

Autor promišlja o profilu teologa kakvoga traži današnje vrijeme. Nadahnjujući se na polazištima Tome Akvinskoga, najprije donosi kratku refleksiju o teologiji kao znanosti razlikujući je od filozofske teologije: teologija je znanost koja se temelji na objavi te na odgovoru na tu objavu, vjeri. Pisac pritom posebno ističe mudrost kao naročitu karakteristiku teološke znanosti. Po mudrosti, naime, teologija dolazi do svoje istinske sposobnosti djelovanja. Polazeći od spomenutog sadržaja teologije, autor ističe nužnost da teolog bude čovjek vjernik, tj. da objava i vjera određuju njegov život. Nadalje, teolog mora biti čovjek temeljite opće izobrazbe, kao i suvereni poznavatelj svoje znanosti i njezine metode. Teolog je, osim toga, čovjek postavljen za javnost za koju snosi odgovornost prosuđujući na proročki način svekoliku ljudsku zbilju u svjetlu Božje objave. I napokon, teolog je na poseban način čovjek Crkve ukoliko čuva i promiče racionalnost njezine vjere.

Blagdan sv. Tome Akvinskoga u životu Teološkog fakulteta zauzima posebno mjesto. Stoga mi je poziv da propovijedam posebna čast. Dekan me potaknuo da govorim o teologiji. Toj ću njegovoj želji udovoljiti uz dvije manje preinake. Prvo, tematsko središte neće biti teologija nego teolog. (Ovu riječ ovdje upotrebljavam s vašim dopuštenjem za vas zajedno, muškarce i žene, koji se posvećujete teologiji.) Drugo, ne bih vam htio — i to zbog tematike — držati homiliju, nego jednu *consideratio*; izložiti jedno razmišljanje koje daje građu za daljnje promišljanje. Homilija ima svoja govornička pravila koja ovdje ne bi bila primjerena.

Ova se *consideratio* na dva načina odnosi na Tomu: ona kao temelj uzima njegov opis teologije i ima ga pred očima kao teologa dok razmišlja o profilu teologa danas. Nadam se da će *consideratio* omogućiti da među nama bude živ njegov duh i tako se prilagoditi ovoj svečanoj službi Božjoj. Da bismo nacrtali sliku teologa, potrebna nam je ponajprije kratka refleksija o teologiji. Tada ću u dva koraka pokazati što je teolog i za koga je on tu. Nekoliko će zaključnih primjedbi zaokružiti cjelinu.

* Prof. Dr. Peter Hünermann, Rottenburg. Umirovljeni profesor Sveučilišta u Tübingenu. Autor je ovu *consideratio* održao boraveći kao gost predavač na Teološkom fakultetu u Fribourgu (Švicarska) na blagdan sv. Tome Akvinskog 28. siječnja 2002. Ovom prilikom zahvaljujemo mr. sc. Anti Gavriću OP, čijom smo zaslugom dobili ovaj prilog.

1. Uz opis teologije prema Tomi Akvinskom

U prvoj kvestiji svoje *Summa theologiae* Toma opisuje teologiju — nastavljajući opisivati Anzelmovu definiciju — kao »doctrina quaedam secundum revelationem divinarum«¹, koja se razlikuje od filozofske teologije. Tom prvom odrednicom obilježuje se na čemu teologija počiva: na objavi te na odgovoru na tu objavu, na vjeri. Pri tome pogled obuhvaća Crkvu kao *congregatio fidelium*, obuhvaća zajednice, pred očima su pape, biskupi, sabori, mnoge ispovijesti vjere, vjerska praksa, oblici vršenja vjere.

Prema tom opisu »sacra doctrina« je razgraničena od filozofije koja svojim vlastitim svjetlom, vlastitim metodama, ispituje posljednji temelj postojanja svijeta i čovjeka. Melchior Cano (1509.–1560.) na početku novog vijeka u svom djelu *Loci theologici*² osim »ratio naturalis«³ spomenut će dodatno povijest i povijesnu znanost, te pravnike i pravnu znanost i znanost o izgradnji i biti države⁴.

Svako razgraničavanje znači razlikovanje i dodir, uzajamnost. Toma to prakticira na taj način što svoja teološka dokazivanja izvodi razmišljajući filozofski. Melchior Cano taj odnos formalizira tako što govori o loci alieni, o »tuđim kućama«, o argumentima na koje je teolog ipak nužno upućen.⁵

Teologiju, *sacra doctrina*, Toma obilježava dvjema natuknicama. Ona je za nje ga ponajprije *scientia*, znanost.⁶ Poput drugih znanosti ona posjeduje svoja načela, koja su doduše posebne vrste, članke vjere. U svoj se širini bavi onim što postoji, pa ipak je ona *jedna* znanost jer posjeduje *jedan* pogled koji je vodi: u osnovi se bavi Bogom i stvorenjima ukoliko Boga imaju kao temelj i svrhu.⁷ Ovdje odjekuje — kao u nekom preludiju — pluralitet teoloških disciplina koje su se razvile tijekom moderne, s njihovom metodičkom mnogostrukošću i jednim formalnim vidikom.

No Toma ujedno obilježava *sacra doctrina* kao *sapientia*⁸, kao pouku u mudrosti. U teologiji je ponajviše riječ o mudrosnim sudovima ukoliko ona — polazeći od Boga — treba posredovati upućenost čovjeka prema posljednjem cilju. Kada Toma na svim odlučujućim mjestima svoje teologije navodi dokaze iz prikladnosti, tada se susreću takvi mudrosni sudovi. Značenje toga vidika teologije danas se zorno vidi kada Wolfgang Welsch, nakon osnovnog opisa nesustavne množine racionaliteta u modernoj, upućuje na mudrost: »Mudar nije onaj koji zna sve ili koji bi poznavao cjelinu. To su prethodni oblici te, uza svu prividnu visoku zahtjevnost,

1 Usp. *S. th.* I, q. 1, a. 1c.

2 Dominikanski teolog Melchior Cano sa svojim, poslije njegove smrti objavljenim djelom *De locis theologicis libri duodecim*, slovi kao utemeljitelj teološke znanosti o spoznaji. Odsada ga navodimo prema izdanju: Melchior Cano, *Opera*. Patavii 1727 sl.

3 Cano, *De locis theologicis*, I c. Ult. 2.

4 Ondje.

5 Usp. o tom Peter Hünermann, *Die Theologie und die universitas litterarum. Eine historische und systematische Reflexion im Ausgang vom II. Vaticanum*, in: *ThQ* 171 (1991) 316–329.

6 »Respondeo dicendum sacram doctrinam scientiam esse.« Usp. *S. th.* I, q. 1, a.

7 Usp. *S. th.* I, a. 3, ad 1.

8 »Respondeo dicendum quod haec doctrina maxime sapientia est.« Usp. *S. th.* I, q. 1, a. 6.

ipak prejednostavna shvaćanja njegova značenja. Mudar je mnogo više onaj koji upravo ondje gdje više nema jednoznačnog pravila još zna reći i pogoditi ono što je pravo. U situaciji pluralnosti to znači da on na poseban način raspolaže onom prosudbenom moći koja se pokazuje kao srčika razumnosti kakva se danas traži. Stoga je danas, kao i oduvijek, nešto na poseban način važno: svijest o granicama. Potrebna je ona u pojedinostima, da se ne povrijede granice legitimiteta. Mudar čovjek mora imati tu svijest i u cjelini, da bude otvoren i za nedokučivo te da odatle ispravno mogne djelovati na području dokučivog.⁹

Razumljivo je da Toma Akvinski definiciju teologije brižnije opisuje kad ima pred očima različite naslovnike. On živi u kulturnoj situaciji koja se zove *christianitas*, gdje se razlike i razlučivanja naslovnika — kao što su društvo i Crkva — ne javljaju u njegovu vidokrugu. Mi ćemo te vidike nadopuniti kad u sljedećim redcima — gledajući na temeljna usmjerenja teologije — pokušamo prikazati bitne oznake teologa.

2. Teolog: Što ga čini teologom? Za koga je on tu?

1) Ako se držimo gore označenih temeljnih oznaka teologije, tada prvi odgovor na pitanje što je teolog glasi: *Teolog jest i treba biti homo fidelis, vjernik*.

Ako teologija počiva na objavi, ako je ona »doctrina secundum revelationem«, tada za teologa vrijedi da objava i vjera za njega jesu i moraju biti zbilja koja određuje život. Taj iskaz ne kaže da se na teološki fakultet ne bi mogao upisati ateist. No ne može se u punom značenju vršiti služba teologa, a da čovjek ne bude ukorijenjen u objavu, u vjeru. Objava ima svoje povijesne konkretne instance: Isusa Krista, Pismo i sakramente, Crkvu kao jezičnu zajednicu vjere. Vjera ima svoje konkretne oblike prakse: liturgiju, služenje, svjedočenje vjere u različitim sferama života.

Metafore kojima se u novozavjetnim spisima opisuje čovjekov odnos prema vjeri, pa time i prema Gospodinu, očite su: riječ je o uzajamnom »biti-u«¹⁰, »prebivanju«¹¹, »utemeljenju«¹², o »ostati«¹³. To ne znači takvo poistovjećenje teologa s vjerom u kojoj nema problema. To mnogo više znači da nevolja i progoni u vjerniku rađaju »postojanošću, postojanost prokušanošću, prokušanost nadom«¹⁴. Ti nizovi uvijek nanovo izranjaju u poslanici Rimljanima, u Jakovljevoj poslanici¹⁵, u prvoj Petrovoj poslanici¹⁶.

9 Wolfgang Welsch, *Unsere postmoderne Moderne*, Weinheim 1993, 325.

10 Usp. na primjer Iv 14, 17; 15, 11; Ef 4, 6 itd.

11 Usp. na primjer Rim 8, 9; 8, 11; Ef 3, 17 itd.

12 Usp. na primjer Ef 3, 17; Kol 1, 23 itd.

13 Usp. na primjer slikovit govor o donošenju plodova Iv 15, 1–17; 1 Iv 2, 6 itd.

14 Usp. Rim 5, 3 sl.

15 Jak 1, 3.

16 1 Pt 1, 7.

2. Drugi odgovor na pitanje što teologa danas čini teologom glasi: *Teolog jest i mora biti homo eruditus, čovjek s temeljitom općom izobrazbom.*

S razvojem modernih znanosti »loci alieni« su se umnožili. Pritom se za teologa ne mora raditi o tome da poznaje veliki broj sveučilišnih disciplina ili da čak njima vlada. No ono što mu je potrebno jest onaj filozofsko–znanstveni habitus koji mu omogućuje da pri nastanku teoloških problema i pitanja posegne za onim općim uvidima koji dodiruju postojeći teološki problem, a u filozofskoj ili u nekoj drugoj znanstvenoj disciplini su detaljnije obrađeni. Evo malog primjera za predodžbu: može li se danas raspravljati o ekleziološkim pitanjima, a da se ne uzimaju u obzir spoznaje o načelnim uvidima koji se predlažu u istraživanju mira i konflikta, s obzirom na konfliktnu narav ljudskog bića i s obzirom na osnovnu strukturu i promjenu konflikata u plodne napetosti?¹⁷

Homo eruditus za teologa znači sudjelovati u razvoju na području znanosti, društva, politike i privrede — ne tako da posjeduje sve svjetsko znanje, nego da, polazeći od svijesti, u vremenu, snagom svjetla koje mu Bog daje, čovjekov duh može iznjedrati nešto novo, dosada nečuveno: uvide, oblike prakse, oblike života koji su za čovjeka i društvo važni. Ovi pripadaju — kao ono »drugo« u vjeri — vjeri i putu vjernika. *Gaudium et spes* — pastoralna konstitucija II. Vatikanskog sabora, tematizirala je taj uzajamni odnos vjere i Crkve s jedne strane, te kulture, kulturnog i društvenog daljnjeg razvoja s druge strane.¹⁸

3) Treći odgovor na pitanje što danas teologa čini teologom glasi: *Teolog jest i mora biti homo doctus, čovjek koji svoju doktrinu poznaje i samostalno se može njome baviti.*

Ovdje svraćamo pozornost na *theologia* kao *scientia*. Da bi netko bio *doctus*, obrazovan u *sacra doctrina*, potrebno mu je *znanje i suvereno vladanje metodom*. S obzirom na obje stvari, stvorile su se specijalizacije na visokoj razini. Znanstvene spoznaje predanih vjerskih svjedočanstava, bilo Svetog pisma, bilo tradicije, uključuju danas poznavanje dotičnih povijesnih okolnosti, jezičnih sklopova i misaonih strujanja. Praktične teološke discipline predstavljaju prema srednjovjekovnom kanonu teologije ili prema ranim novovjekim početnim diferencijacijama potpunu novost. Znatna je i množina metoda, čak i unutar pojedinih disciplina. Da bi se izbjeglo razbijanje koje prijeti, potrebno je ispuniti dva uvjeta:

- a) Prvi je uvjet da teolog bude svjestan što je formalni vidik koji različite teološke discipline drži skupa i kako u različitim disciplinama i uporabi pojedinih metoda taj formalni vidik dolazi do svoje uloge. Ne možemo danas govoriti o teologu kao o *homo doctus in doctrina sua* ako tog najosnovnijeg znanja i odgovarajuće uporabe različitih metoda nema u *jednoj* teološkoj perspektivi: tada se raspada teologija kao samostalna znanost, tada više nema teologa. Teologa ne čini teologom puko ovladavanje pojedinim metodom, nego je odlučujuća *teološka uporaba* tog instrumentarija. Tu vrijedi

17 Usp. o tome Peter Hünermann, *Wandel im Umgang mit Konflikten. Eine historisch–systematische Reflexion auf die Ekklesiologie*, u: *ThQ* 173 (1993) 18–31.

18 Usp. GS 41–45.

analogija koju je upotrijebio Platon u svojem djelu *Politeia* da bi razlikovao filozofe i trgovce, odnosno male trgovce u njihovom baratanju s plaćanjem.¹⁹ Hegel je taj Platonov primjer preusmjerio na teologe svojega vremena kad ih uspoređuje, kritizirajući ih, s »kancelarijskim službenicima veletrgovine« »koji vode račune i knjigovodstvo za tuđe bogatstvo koje im prolazi kroz ruke — rade samo za druge, a da ne dobiju svoj imetak.«²⁰ Tako Hegel polemizira s teolozima svoga vremena koji vlastitu stvar teologije uopće ne poznaju;

- b) Drugi uvjet koji valja ispuniti da bi se izbjeglo razbijanje jest potreba za jednim trajnim obnavljanim stvaranjem konsenzusa u »ordo theologorum« — među profesorima jednog fakulteta, potreba za uspostavljanjem jednog sporazuma o tome koja su bitna i odlučujuća znanja — znanja o svjedočanstvima vjere, znanja s obzirom na praktične oblike vjerovanja itd., koja mora posjedovati onaj tko želi biti smatran *doctus*. Samo u teškom razgovoru između teoloških disciplina o bitnim spoznajama koje treba uvijek nanovo posredovati teologija ostaje — pod jednim vodećim formalnim vidikom — *doctrina sacra*. Vodeći formalni vidik nastaje uvijek samo u konkretiziranju.²¹

Gdje se ispunjavaju ta dva uvjeta, a to je proces koji se ne zbiva bez muke i sukoba, tamo će svakako teolog i »ordo theologorum«, fakultet, na poseban način biti nagrađeni: usred moderne nepreglednosti koja je sama izazvana pluralnošću znanosti nastaje jedan oblik racionalnosti koji se s obzirom na kompleksnost i obuhvatnost znatno razlikuje od drugih oblika suvremene racionalnosti. Tako teologija postaje — uza svu uvjetovanost vremenom, privremenost i razlomljenost — iskazom vjerodostojnosti vjere.

4) Posljednji odgovor na pitanje što danas teologa čini teologom glasi: On jest i mora biti *homo sapiens*, mudar čovjek.

U prijašnjem je odlomku prikazano što sveti Toma govori o teologiji kao mudrosti. Radi se o sređivanju, prosuđivanju, cjelovitom promatranju iz Božje perspektive. U mudrosti dolazi teologija kao *scientia* do svoje prave sposobnosti djelovanja. Teolog se može tek kao *homo sapiens* uistinu baviti svojom doktrinom. On je može upotrijebiti s obzirom na vrlo kompleksne i na sustav jednostavno nesvedive različite vrste problema, tako da na kraju krajeva prosuđuje polazeći od Boga kao od počela i cilja svega. Makar to zvučalo vrlo samouvjereno, ipak se u svakidašnjici to uvijek nanovo očekuje: gledajući na pastoralna pitanja jednako kao i u prosuđivanju crkvenog, društvenog, znanstvenog razvoja. No konstitutivno za takvu teološku mudrost nije jednostavno teološka izobrazba u kombinaciji s tijekom zbivanja u svijetu. Najznačajniji unutrašnji moment teološke mudrosti je

19 Usp. Platon, *Politeia* 525 b — 526 c.

20 Georg W. F. Hegel, *Begriff der Religion*, (Hg. G. Lasson), Hamburg 1966, 47.

21 Usp. Ludwig Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, 4. 121, u: Isti, *Schriften*, Frankfurt a. M. 1960, Bd. I, 32.

triježna strast za Bogom koja jednako uključuje vjeru i razum; jedino iz nje nastaje svežanj višestrukog znanja i sposobnosti teologa koji daje da nikne mudrost.

Pitanje što znači danas biti teolog gore smo razdijelili na dva dijela: Prvo — što danas teologa čini teologom? Drugo — za koga je teolog tu? Tko pita o tome što znači biti teolog, mora se propitati i o značenju teologa. A značenje jednoga čovjeka može se opisati samo kao značenje *za nekoga, za druge*.

Odgovor jest: Teolog je u prvom redu teolog za javnost, za društvo, za ljude. On je u drugom redu teolog za Crkvu, za zajednice, za pojedine kršćane.

5) *Teolog jest i mora biti homo publicus*, postavljen za javnost, društvo, ljude.

Obrazloženje da netko bude postavljen pred razne skupine kao adresate — pred ljude, društvo, javnost — proizlazi iz toga što teolog kršćanin s drugim kršćanima, sa zajednicom vjernika, na svoj način mora vršiti poslanje Kristovo. No to poslanje Isusa Krista usmjereno je prema svima, prilazi k ljudima, smjera na javnost, na društvo — kako to proizlazi iz Mt 28, 19: »Podite dakle i učinite mojim učenicima sve narode.«

Teologija pak kao način i izražavanje, odnosno konkretiziranje tog poslanja opet po samoj sebi vodi u tu opću javnost: teologija je kao »*intellectus fidei*« bitno javna, opća, jer se u *intellectus* radi o općem razumu, općoj mogućnosti razumijevanja. Odatle je *teolog bitno homo publicus*. On nosi odgovornost za javnost i društvo, za ljude. On stoji pred Bogom s onim odgovornostima i dužnostima o kojima govori knjiga Ezekijelova²². Teologija stoga uvijek mora važnost Božjeg obećanja i Božjeg jamstva za sve obuhvatiti kao nekom javnom kritikom. Stoga teologija u prvom redu nije stručno znanje za službe koje vode Crkvu, još mnogo manje neko tajnovito ili getsko znanje. Očevidno je kakve zahtjeve to stavlja na jezično izražavanje teologa, na izbor pojmova, na njegovo umovanje i napore. To još pojačano vrijedi u vremenima velikih kulturnih obrata, društvenih i političkih preobrazbi kakve mi danas proživljavamo. Očito teolog nosi obavezu da unese svoja promišljanja kad se radi o temeljima jednog političkog novooblikovanog suživota europskih zemalja²³, o odnosu prema masovnom siromaštvu u južnoj hemisferi i prema problemima koji iz toga proizlaze. Njega se tiče i novi razvitak znanosti i tehnike.

Dvije društvene skupine, za koje je teolog na poseban način odgovoran, valja posebno spomenuti:

- a) Siromasi. Zašto? Jer ih je Isus posebno ljubio i jer na njima najjasnije blješti sva problematika čovjeka i društva. Teologija ih treba kao »smjerodajnicu« svoga razmišljanja: ako s jedne strane vrijedi da teologija mora promišljati o Bogu i o svemu stvorenome ukoliko je ovo od Boga, kao počela i cilja, na drugoj strani vrijedi o Bogu: »Vidio sam jade svoga naroda.«²⁴ »Pogleda na neznatnu službenicu svoju.«²⁵ A Bog nije onaj koji samo gle-

22 Usp. Ez 3, 18. 20.

23 Usp. o tom Peter Hünemann, Die europäische Einigung und die Kirche, u: *ThQ* (1991) 81–95.

24 Izl 3, 7.

25 Lk 1, 48.

da: »Ponizi sam sebe.«²⁶ Teologija promišlja o mnogim stvarima u vezi s Bogom, no ne na proizvoljan način, nego pod bljeskom Božjim i u smjeru njegova pogleda, u smjeru njegova *descensus*-a. Na taj je način ona ujedno upućena na stvarne probleme vremena koji pritišću čovjeka. Ona nije igra sa staklenim biserima. Teolog nije meditirajući sanjar koji ovu ili onu povijesnu zbilju samovoljno stavlja pod svjetlo Božje. On mora izvršiti jednu zadaću u *angustia temporis*, zajedno noseći teret, u solidarnosti sa siromašnima.

- b) Uz siromahe valja spomenuti znanstvenike. Zašto? Jer teolog spada u *scientific community*. On od znanstvenika trajno prima poticaje za svoje zadatke. Oni su domaćini onih *loci alieni* na koje je teolog upućen. Sa svoje strane teolog pomaže drugim znanstvenicima da se očuvaju od napasti ideološke hegemonije i da se drže u jednom otvorenom stavu prema drugima.

6) Teolog je tu za Crkvu, za zajednice, za nositelje službi i za kršćane. *On jest i mora biti homo ecclesiae, čovjek Crkve.*

To je racionalnost vjere *Crkve*, kako je ona (vjera) od početka posvjedočena, kako se u povijesti naroda Božjega razvila. Teolog mora razraditi tu racionalnost, štiti je, pojašnjavati, čuvati od unakazivanja. U tom smislu s obzirom na zbiljsku Crkvu teologu pripada graditeljska uloga kao kritička uloga. Jasno je da pritom mora — u svoj vjernosti — poštivati učiteljsku predaju, sadašnje papinsko naučavanje i *sensus fidelium*, kao što mora i ukazivati na granice i prekoračivanje granica. To iziskuje, već prema tome kako vjetar puše, veliku otvorenost i čvrstoću položaja, no isto tako poniznost i samokritiku.

3. Završna napomena

Vrlo poštovani kolegice i kolege, draga braćo i sestre! Opis teologa, kako je iznesen gledajući na ustrojstvo teologije, nije empirijski opis stanja. Pretpostavke koje jedan teolog sa sobom nosi moraju uvijek ostati potrebite poboljšanja, zadatke se nikada konačno ne ispunjavaju, usluge nikada nisu dovršene, dokle god rabimo riječ »danas«²⁷. Teologija je isto tako u nekoj mjeri utopijska slika. Ona označava pretpostavke, zadatke i službe, usredotočujući se na ono bitno što teolog svojom vjerom, znanjem i sposobnošću mora zadovoljiti. Bio je predložen jedan praktični pojam teologa²⁸ — koji se doduše ne razlikuje baš od onog isto tako praktičnog poimanja teologa koje je Kant u svojem kasnom djelu *Die Religion innerhalb der Grenzen der reinen Vernunft* skicirao ili koje je Schleiermacher uzeo kao temelj za *Kurze Darstellung des theologischen Studiums zum Behuf einleitender Vorlesungen*.

26 Fil 2, 8.

27 Usp. Heb 3, 13.

28 Predloženo razlikovanje odnosi se na diferencijaciju prakse i teorije, kako je utvrđena od Aristotela i Kanta do srednjovjekovnog odnosno modernog mišljenja.

Bio sam zburjen kad sam vidio kako se slika teologa u rimskoj instrukciji o pozivu teologa, s isključivim naglaskom na odnosu prema Crkvi, uvelike približava Kantovu i Schleiermacherovu shvaćanju. Potrebni razvoj jednog praktičnog poimanja teologa čini se tako od naročite važnosti jer u teologiji zapravo postoje samo karakteristike kakve su potrebne za nositelje crkvenih službi.²⁹

Jedna *consideratio* treba biti građa za kritičko promišljanje o vlastitom poslu pred licem Božjim. Uzdám se da će zagovor svetog Tome i njegov duh doći u pomoć ovim siromašnim riječima i otpratiti ih pred Božje lice.

(S njemačkog preveo Franjo Pšeničnjak)

TO BE A THEOLOGIAN — WHAT DOES THIS MEAN TODAY?

Peter HÜNEMANN

Summary

The author ponders the profile of the kind of theologian which these times demand. Having drawn on the notions of Thomas Aquinas, the author presents a brief reflection on theology as science, thereby distinguishing it from philosophical theology: namely, theology is a science the foundations of which are to be found in revelation and also in the response to revelation, which is faith. The author places a special emphasis upon wisdom as a distinct characteristic of theological science. For it is through wisdom that theology becomes truly efficacious. From the perspective of the said content of theology, the author stresses the necessity for the theologian to be a man of faith, that is, it is imperative/vital that revelation and faith be determining factors in his life. Furthermore, the theologian must be a man with a broad education, knowledgeable in his scientific field and in its method. Also, a theologian is a person with a responsibility towards people, for it is he whose judgements on the total human reality in the light of God's revelation are prophetic. And finally, the theologian is a man of the Church insofar as he safeguards and promotes the rationality of her faith.

29 Instrukcija o crkvenom pozivu teologa rimske Kongregacije od 1990. raspravlja samo o pojedinim vidicima pojma teologa; u skoro isključivom naglašavanju odnosa prema Crkvi shvaćanje Instrukcije dodiruje se s gledanjem Kanta i Schleiermachera na teologa. Usp. Br. 6–12 i 13–31, u: HK 44 (1990), 365–373. Usp. uz to Immanuel Kant, *Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft*, Stück 4: Christliche Religion als gelebte Religion (B 248 sl); Daniel F. E. Schleiermacher, *Kurze Darstellung des theologischen Studiums zum Behuf einleitender Vorlesungen*, (9–13, dalje) 81. Usp. i Prilog raspravi o toj Instrukciji u: Peter Hünemann, Diermar Mieth (izd.), *Streitgespräch um Theologie und Lehramt*. Die Instruktion über die kirchliche Berufung des Theologen in der Diskussion, Frankfurt a. M. 1991.